

Türkiye 2053

turkiye2053.org

KONSEPT BELGESİ

TURİZM ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK

TASAM

TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

www.tasam.org

KONSEPT BELGE (TASLAK)

Türkiye 2053 | Stratejik Lokomotif Sektörler

TURİZM, ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK

ANA TEMA

“YAŞANABİLİR ÇEVRE VE MARKA ŞEHİRLER”

ALT TEMALAR

81 İlin Marka Şehir Konseptleri

Güvenli, Sağlıklı ve Çevreye Duyarlı Yerleşimler

(Katı Atık, Atık Su, Su, Hava Kirliliği, Deniz Kirliliği, Ses Kirliliği)

Planlama ve Kentsel Dönüşüm

Kurumsal Kapasite İnşası ve Devlet Dışı Aktörler

KENTGES ve Mega İstanbul Projeleri

Şehirleşme Estetiği Modeller ve Temel Alanlar

Afet Riskine Duyarlı Şehir Planlaması

Mekânsal Planlamada Turizm

(Yerleşmelerin yaşanabilirlik düzeyinin, mekân ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi ile ekonomik, sosyal ve kültürel yapıların güçlendirilmesine yönelik yol haritasının oluşturulması)

Turizm Kapasite İnşası ve Araçlar

(Ortak Turizm - Çevre - Şehircilik Vizyonu ve Hedefleri)

Marka Turizm Konseptleri ve Bölgeler

Turizmde Yüksek Verimlilik; Fırsatlar ve Riskler

ALT BAŞLIKLAR VE HEDEFLER

Altyapı yatırımlarıyla ilgili ekonomik araçların kullanımına ilişkin düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda ana aktörlerin belirlenmesi ve gerekli mevzuatın tamamlanması,

“Marka Şehirler” hedefine ulaşmak üzere her tür ve ölçekteki mekâna yönelik harita, planlama ve kentsel tasarıma ilişkin çalışmalara öncelik verilmesi,

Yerleşmelerin planlı gelişmesi ve sağlıklı şekilde düzenlenmesi için yerel yönetimlerin desteklenmesi ve rehberlik edilmesi,

Dönüşüm, yenileme ve rezerv yapı alanlarının belirlenmesi, bu alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların tespit, tasfiye, iyileştirme ve yenilenmelerine dair iş ve işlemler ile dönüşüm alanlarındaki altyapı projelerinin hazırlanıp uygulanması,

Ekonomik ömrünü tamamlamış, afet riski taşıyan binaların yıkılarak, yerlerine güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir konut yapısı sağlanması,

Turizm sektörünün gelişimi için “Türkiye İmajı” oluşturulması, uluslararası ve ulusal pazarlarda markalaşmaya gidilmesi,

Ekonomik gelişimi destekleyen, toplum yönelimli ve sürdürülebilir turizm için planlama yaklaşımı ortaya konması,

Turizm pazarında alternatif turizme dayalı ürünlerin araştırılması, bölgesel ve yerel bazda kapasite artırımına gidilmesi, bu değerlerin uluslararası ve ulusal pazarda tanıtımı ve pazarlanması,

Turizm potansiyeli olan bölgelerde alt yapı eksikliklerinin tamamlanarak bir an önce turizme açılması, hedeflenen gelire ulaşılması,

Tarihî ve kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılması,

Biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların korunup toplumsal yarara dönüştürülmesi,

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı çerçevesinde hava, deniz ve toprak kirliliğinin önlenmesine ve kontrolüne yönelik teknolojilerin geliştirilerek yaygınlaştırılması, temiz üretim teknolojilerinin kullanılması, yatırımcıların teşvik edilmesi,

Her tür ev ve sanayi atıklarının çevre koruma ilkeleri kapsamında yönetilmesini sağlayan bir yönetim anlayışına sahip hizmet altyapısı için gerekli tüm donanım ve tesislerin geliştirilmesi, katı atıkların geri kazanımına ve tehlikeli atıkların giderilmesine yönelik teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,

Doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının sağlanmasına yönelik teknolojilerin ve çevre dostu alternatif enerji kaynaklarının geliştirilerek yaygınlaştırılması,

Refah düzeyi yüksek ve yeşille bütünleşmiş bir çevre yaratılması, kentsel çevreye öncelik veren yerel kapasitelerin güçlendirilmesi,

Entegre ve dengeli bir kentsel gelişmenin sağlanması, kent yerleşimlerinde enerji gereksinimlerinin azaltılması, tüm nüfusun güvenli içme suyu ve temel atık sistemine erişiminin sağlanması ve yenilenebilir enerji ve ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılması,

Katma değeri yüksek, ileri teknoloji ve inovasyonu ön plana çıkaran, doğal kaynakları verimli kullanabilen projelerin gerçekleştirilmesi,

Sürdürülebilir nitelikteki inşaat teknolojilerinin kullanılması, depreme dayanıklı yapı ve altyapı üretilmesi, mevcut yapıların güçlendirilmesi ve rehabilitasyonunun sağlanması,

Bilim ve teknoloji alanında uluslararası düzeyde söz sahibi olan genç nüfusun esnek, hızlı ve özgün çözüm üretebilme yeteneğinden yararlanılması,

Yapı sistemi teknolojisini depreme dayanıklı ve denetlenebilir hale getirerek sektörde uluslararası standartların yakalanması; yeni ürün, hizmet, uygulama ve yaklaşımların hayata geçirilmesi,

Acil durum yönetimi konusunda kurumsal ve yasal yapının oluşturulması, doğal ve teknolojik afetler için çevresel risk değerlendirmelerinin tamamlanması, ülkenin tamamında yerleşik acil müdahale ekiplerinin kurulması, uluslararası işbirliği ağına dâhil, meteorolojik erken uyarı ve deprem uyarı sistemlerinin kurulup geliştirilmesi,

Çöpten enerji üretimi üzerine odaklanması,

Çevrenin korunması yönünde, girişimcileri ödüllendirmeyi amaçlayan ve bir eko-etiket olan yeşil anahtar konusunun dikkate alınması,

Sanayide az atık oluşturacak tarzda temiz üretim konusunun ele alınması, bu konuda Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın çalışmalarının değerlendirilmesi,

6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" yasası ile KENTGES (Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı) raporu vb. içeriklerinin güncel koşul ve imkânlar da göz önüne alınarak değerlendirilmesi,

Enerji verimliliği bağlamında enerji yoğunluğunun düşürülmesinin, binalarda ve ısıtma-soğutma sistemlerinde enerji verimliliğinin, enerji ihtiyacı belirtilen şehrin coğrafi ve iklimsel koşullarının yanı sıra, şehir içindeki binaların yoğunluk ve büyüklüğünün dikkate alınarak incelenmesi,

Mevcut binalar için mantolama çözümü öne çıkarılırken, yeni binalarda süper yalıtkanlar kullanılması gibi önerilerin yanı sıra, bina çatılarının yeşillendirilmesi (yeşil çatılar) suretiyle enerji tasarrufu sağlanması, "çevre dostu" yeşil binalara ağırlık verilmesi,

Yeniden yapılanma çerçevesinde turizm politikalarının; öncelikleri, kaynakları ve araçlarıyla birlikte belirlenmesi, Türkiye'nin turizm politikalarının türevleri olan turizmin çeşitlendirilmesi, turizmin ekonomik ve sosyal yararlarının dengeli dağılımı için oluşturulacak projelerin geliştirilmesi,

Turizm tesislerine ilişkin planlamalarda çevresel hassasiyetlerin göz önünde bulundurulması,

Turizmin kalitesini ve rekabet gücünü, çevresel, doğal ve kültürel kaliteyi de göz önünde tutarak yeni projelerin hazırlanıp geliştirilmesi,

Turizm tesislerine ilişkin planlamalar yapılırken çevresel hassasiyetlerin göz önünde bulundurulması,

Turizm faaliyetlerinin, zamansal, mevsimsel ve coğrafi dağılımının geliştirilmesi, tatil dönemlerinin yaygınlaştırılması, kitle turizmine alternatifler bulunması, yeni tatil yörelerinin keşfi, turizm tür ve enstrümanlarının çeşitlendirilip geliştirilmesi (Sağlık Turizmi ve Termal Turizm - İnanç Turizmi - Kış Turizmi - Golf Turizmi - Deniz Turizmi [Limanlar] - Eko Turizmi [Doğa Amaçlı] - Yayla Turizm Merkezleri - Trekking - Kamping - Yamaç Paraşütü – Dağcılık – Mağaracılık - Bisiklet - Sörf - Safari - Fuar - Kongre Turizmi)

Turizm sektöründe örgütlenme yapısının gözden geçirilmesi, sektördeki devlet - özel sektör dengesi ve iş bölümünün yeniden değerlendirilmesi,

Turistlerin daha iyi bilgilendirilmeleri ve tüketici olarak korunmaları, turizmle ilgili sorunların çözümünü için bir danışma ve işbirliği mekanizmasının geliştirilmesi,

Mali araçların ve yapısal fonların daha etkin kullanılması, turizm için yasal ve finansal çerçevelerin hazırlanıp geliştirilmesi,

Turizm sektörünün çalışma şartlarının iyileştirilmesi,

Ülkeler arasındaki bilgi alışverişinin güncellenip geliştirilmesi.

Biyoteknoloji - Biyoyakıt

Yenilenebilir enerji teknolojileri, hidrojen teknolojileri ve yakıt pilleri

Çevreye duyarlı ve yüksek verimli yakıt ve yakma teknolojileri

Su kirliliği ve kontrolü, su arıtım teknolojileri (su havzalarının sürdürülebilir yönetimi),

Evrensel atık değerlendirme teknolojileri, katı ve tehlikeli atıkların kontrolü

İklim değişikliği ve sera gazı salımlarının kontrolü, toprak, su kirliliği ve kontrolü, su arıtım teknolojileri,

Sürdürülebilirlik,

Biyolojik çeşitlilik,

Çevre bilgi sistemleri,

Doğal, tarihî ve kültürel mirasın korunması ve etkin yönetimi,

Kentsel Dönüşüm Projeleri (dinamik, cazip ve rekabetçi kentler),

Kalkınma Planları - İmar Planları - Bölgesel Planlama ve Kentsel Planlama,

Kamu altyapı yatırımları ve alternatif finans yöntemleri,

Teknoloji ve AR-GE / Bilgi yönetimi,

Mimarlık- Arkeoloji - Restorasyon,

Doğal kaynakların en uygun şekilde kullanımı ve yönetimi,

İdari ve toplumsal kapasite değerlendirilmesi,

Sosyal ve ekonomik denge,

Kent hukuku,

İnsan kaynakları

Türkiye, küreselleşme süreci ile birlikte ekonomik ve sosyal açıdan belirgin değişikliklere uğramış, küresel ekonomi içerisinde hızlı bir şekilde büyüyerek, gelişen ülkelerle başarılı bir şekilde rekabet eder hale gelmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin kalkınma planlarında sanayi, turizm, ulaşım, bilgi teknolojileri ve enerji gibi sektörlere diğerlerine göre öncelik verilmiştir.

21. yüzyıla şehirlerin egemen olması beklenmektedir. Bu nedenle içinde yaşadığımız yüzyılda şehirler, ülkelerin küresel rekabette itici gücünü oluşturacak, bilgi, gelişme ve inovasyonun kaynağı olacaktır. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de nüfusun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşayacak, geri kalan nüfus da ekonomik ve toplumsal açıdan kentlere bağımlı hale gelecektir.

Ancak, şehirlerde yaşayan nüfusun hızla artması ile birlikte şehirler, metropoliten alanlar ve kentsel bölgeler yeni olgu ve sorunlarla (nüfus, göç, sosyal eşitsizlik, dışlanma, konut yetersizliği, çevre sorunları vb.) karşı karşıya kalacaktır.

Ülkemizde de sosyoekonomik koşullar, öteden beri insan yerleşmeleri ve şehirleşme konusunda ciddi sorunları beraberinde getirmektedir.

Ekonomik ve sosyal yapının hızlı bir şekilde gelişmesine paralel olarak, hızlı nüfus artışı, kırsal kesimdeki değişimler, yaşam standartlarının yükselmesi ve tüketim alışkanlıklarında yaşanan

değişiklikler, şehirleşme ve sanayileşme süreçlerinde kaynakların denetimsiz kullanımı ve tüketimi, belirgin çevresel baskıları da beraberinde getirmekte ve doğal çevre üzerinde olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.

Yaşadığımız yüzyılda şehirleşme sektörünün gündemindeki en önemli konuların başında bu yeni olgu ve sorunlara çözüm bulabilmek ve sürdürülebilir şehirlere ulaşabilmek gelmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramının şehirleşme üzerine yoğunlaşması, özellikle büyük şehirlerin hem doğal kaynakların başlıca tüketicisi, hem de kirlilik ve atıkların esas üreticisi olmalarından kaynaklanmaktadır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için; insan yerleşmelerinin ekonomik açıdan kendini besleyen, toplumsal açıdan canlı, çevresel açıdan sağlıklı, kültürel değerlere ve çeşitliliğe saygılı duruma getirilmesi gerekmektedir. Bu da “sürdürülebilir şehirleşme” kavramını gündeme getirmektedir. Sürdürülebilir şehirleşme; gelecek kuşakların ihtiyaçlarının karşılanmasını engellemeyecek şekilde, günümüz şehirlerinde insan ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilmesi, sosyoekonomik çıkarların çevre ve enerji ile uyumlu hale getirilmesidir.

Sürdürülebilir şehirleşmenin temelini, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı oluşturmaktadır. İnsanın bir parçası olduğu ve varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ekosistemlerle uyumlu ve dengeli bir şekilde yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve geliştirilmesi olarak tanımlanabilecek “sürdürülebilir kalkınma” yaklaşımı, aynı zamanda “sürdürülebilir sosyal adalet”, “sürdürülebilir ekonomi” ve “sürdürülebilir çevre” konularının tümünü kapsamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma; gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin önünü kapamaksızın günümüz kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılamayı, çevreyi ve doğal kaynakları verimli şekilde akılcı yöntemlerle - bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da dikkate alınarak kullanılması ilkesinden taviz vermeden - değerlendirip ekonomik gelişme sağlamayı hedefleyen çevreci bir kalkınma sürecidir.

Sürdürülebilir kalkınma; aynı zamanda bir ülkenin tüm sosyoekonomik politikalarının çevre politikaları ve stratejileri ile bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, tüm dünyada kabul edilen ve yaşamın tüm alanlarında uygulanan bir değerler sistemi ve temel bir politika haline gelmesine rağmen, Türkiye’de yaşanan sosyoekonomik gelişmelerde, sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde çevre boyutu yeterince dikkate alınmamıştır.

Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi için uyulması zorunlu şartlar ve standartların yanı sıra, çevrenin azami ölçüde korunması ve çevre kirliliğinin asgari düzeye indirilebilmesini temin etmek amacıyla ileri teknolojiler kullanılarak, sürekli iyileştirme uygulaması neticesinde çevreye duyarlı

yaklaşım gösterdiği belirlenen işletme, ürün ve hizmetlerin gönüllülük esasına dayalı bir sistemle ödüllendirilip teşvik edilmesi sürdürülebilir kalkınma araçlarından biri olarak kabul edilmiştir.

Bu sistemlerde kurum/kuruluş/işletme faaliyetleri ile ürün ve hizmetlerin potansiyel çevresel etkileri sistematik olarak değerlendirilmekte, belirlenen kriterlere uyan ürünler ve hizmetler çevresel etiket ile ödüllendirilmekte, işletmeler belgelendirilmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2013-2017 Stratejik Planı kapsamında "2017 yılı sonuna dek çevreye duyarlı yaklaşım gösteren işletmelere ilişkin belgelendirme sistemi altyapısı oluşturulacak, ürün ve hizmetlerin çevresel duyarlılık etiketi ile ödüllendirilmesi sağlanacaktır" şeklinde belirlenen hedef, taslak metinde geçen "Türkiye Turizm, Çevre ve Şehircilik Vizyonu"na uygun sürdürülebilir kalkınma tanımlamasını karşılayacak icraatlardan biridir.

Stratejik plan hedeflerinden biri olan "Çevresel Etiket Ödül Sistemi" kurulması; kurum, kuruluş ve işletmelerin ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesinin ve çevreye duyarlılığının belgelendirilmesi açısından, turizm sektöründe de geçerli olacaktır. Türkiye'nin Turizm - Çevre - Şehirleşme Vizyonu içerisinde de yer alan Turizm sektörünün gelişimi için "Türkiye İmajı" oluşturulması, uluslararası ve ulusal pazarlarda markalaşmaya gidilmesini sağlayacaktır. "Çevresel Etiket Ödül Sistemi" önemlidir. Bunun bir bileşeni olarak temiz (sürdürülebilir) üretim de dikkate alınmalıdır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Stratejik Planı'nın bir diğer hedefini oluşturan "Çevresel Yönetim Sistemleri'nin kurulması ve belgelendirilmesi"; aralarında turizm sektörünün de bulunacağı işletmelerin hizmet kalitesini artıran, çevreye duyarlı, sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde yer alan sektörel faaliyetleri sağlayacak, Türkiye'nin Turizm - Çevre - Şehirleşme Vizyonu kapsamında katma değeri yüksek, ileri teknoloji ve inovasyonu ön plana çıkaran, doğal kaynakları verimli kullanan projelerin gerçekleştirilmesi için uygun şartları oluşturacaktır.

Bu konuların "Türkiye'nin Turizm - Çevre - Şehirleşme Stratejisi" içinde yer alması uygulamanın etkinliğinin artırılması bakımından önem arz etmektedir.

Ancak Türkiye, "Ulusal Çevre Eylem Planı"nı 1998 yılında tamamlamış, çevreye ilişkin ulusal çabalarını uluslararası çalışmalar ile güçlendirmiş, Rio Bildirgesi'ne ek olarak bir dizi uluslararası anlaşmaya imza atmış ve benimsemiştir.

Sürdürülebilir kalkınma; insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyarak, sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkân verecek şekilde doğal kaynakların akılcı bir şekilde yönetimini sağlamak ve gelecek nesillere yakışır bir doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakma yaklaşımıdır. Böyle bir yaklaşım, kalkınmanın her

aşamasında küresel anlamda sosyoekonomik politikaların çevre politikaları ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Sürdürülebilir çevre yaklaşımı, doğal kaynakların sürekliliğinin sağlanması anlamına gelmektedir. Biyolojik çeşitliliğin, insan sağlığının, hava, su ve toprak kalitesinin, hayvan ve bitki yaşamlarının korunması sürdürülebilir çevre yaklaşımı içinde yer almaktadır.

Planlama, şehirleşmenin vazgeçilmez temel aktörüdür. Planlama süreçlerine çevrenin korunmasının mutlaka dâhil edilmesi gerektiği bilinmektedir. Bu süreçte mutlaka yer verilmesi gereken en önemli unsurlardan birisi de, afet ülkesi olan ülkemizdeki her türlü planlama sürecinde afet olgusunun dikkate alınmasının gerekliliğidir. Afet olgusunu planlamaya dâhil ederken yerel yönetimlerin ve merkezi yönetimin dikkate alması gereken ve planlama belgelerinde yer alması zorunlu olan; afet sonrası toplanma bölgeleri ile enkaz kaldırma ve boşaltma bölgeleri ve geçici yerleşim alanları gibi alan planlaması gerektiren unsurlar, önceden planlanma gerektiren en önemli konulardır. Buna ek olarak, metropolitan alanlarda; geniş alanlı afet yönetim üsleri, lojistik üsler kurulması ve kurulması için de ilgili alanların planlanması gerekmektedir.

Şehir planlamasının en önemli sorunlarından biri ise, altyapı planlamasında tek merkezli koordinasyonun sağlanamamasıdır. Kentsel hizmetler yapılırken, aynı yerde farklı farklı uygulamalar yapan kurumlar her yapılan hizmet için kaynak israfına ve çevre kirliliğine neden olmaktadır. (Örneğin; Telekom altyapısı döşenip kapatıldıktan bir süre sonra kanalizasyon çalışması yapılıyor, bu çalışma bittikten bir sene sonra yeni bir altyapı çalışması başlayabiliyor. Bunun için tek tip proje üretilmelidir. O projede su, atık su, telefon, doğal gaz hatları vb. hizmetler aynı kanal içinde olmalıdır.)

Aynı şekilde “turizm” sektöründeki yatırımlarda da afetlere karşı dayanıklı binaların yapılması, yapı denetiminin öneminin dikkate alınması, afet olması durumunda afet bölgesindeki ve gerektiğinde ülkedeki bütün tesislerin, geçici barınma amacıyla kullanılmasının muhtemel olması nedeniyle, planlama süreçlerine afet olgusunun dâhil edilmesi çok önemlidir.

Dünya nüfusu arttıkça, insan ihtiyaçları çeşitlenip geliştikçe enerjiye olan ihtiyaç da doğrusal olarak artmaktadır. Fosil enerji kaynaklarının doğaya ve çevreye verdiği zararlar nedeniyle bilimsel çalışmalar yenilenebilir enerji kaynakları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Geline noktada yenilenebilir enerji kaynaklarının binalarda kullanımı ile binalarda enerji kaybının en aza indirilmesi için geliştirilen ve enerji tasarrufu sağlayan yöntemlerin turizm binalarında da kullanılması önemlidir.

Hâlen hızlı kalkınma aşamasında olan ülkemizde sanayileşme faaliyetleri, yeni teknolojilere yönelim, hayat standartlarının yükselmesi ve artan nüfus, her yıl daha fazla enerji tüketimine neden olmaktadır. Enerji kaynakları açısından kısıtlı kaynaklara sahip ve dışa bağımlı konumda olan

Ülkemizde, enerji ihtiyacının yeterli, güvenilir ve ekonomik olarak sağlanması temel hedeftir. Enerjinin verimli kullanımı bu hedefin gerçekleştirilmesinde kullanılacak en önemli araçlardan birisidir.

“Enerji Yoğunluğu” kavramı, gelişmişlik tanımlamasında en sağlıklı ve doğru parametre olup, birim enerji ile birim enerjiden üretilen birim ekonomik değer arasındaki ilişkidir. Gayrisafi yurtiçi hâsıla başına tüketilen birincil enerji miktarını temsil eden ve tüm dünyada enerji verimliliğinin takip ve karşılaştırılmasında yaygın olarak kullanılan bir araçtır. Gelişmişlik, az enerji kullanarak çok ekonomik değer yaratabilmekle ölçümlenebilir.

Enerjinin verimli kullanımının sağlanmasında en temel gösterge enerji yoğunluğunun düşürülmesidir. Enerji yoğunluğunun düşürülmesinde bina yalıtımı konusu da son derece önemlidir. Ülkemizde kişi başına enerji tüketimi OECD ülkeleri ortalamasının yaklaşık 1/5'i oranında iken enerji yoğunluğu OECD ortalamasının iki katı kadardır. Bugüne kadar yürütülen çalışmalara rağmen “enerji yoğunluğu”, düşme eğilimine girmemiştir.

Uluslararası Enerji Ajansı verilerine göre gelişmiş ülkelerde enerji yoğunluğu 0,09 - 0,19 arasında iken, ülkemizde 0,38 olması ve azalma eğilimi göstermemesi, bu konunun ciddi olarak ele alınması gereğini ortaya koymaktadır. Sadece bu rakam bile, Türkiye'nin enerji verimliliğinin artırılması konusunda yapılabilecek çok şey olduğunu göstermektedir.

Ülkemizin AB uyum sürecindeki yükümlülükleri açısından bakıldığında bu konu ayrı bir önem arz etmektedir. 2003 yılında hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nde, enerji verimliliği konusunda mevzuat uyumunun sağlanması ve enerji tasarrufuna yönelik uygulamaların geliştirilmesi kısa vadeli öncelikler arasında yer almıştır.

Enerjinin verimli kullanımının sağlanması ve etkin bir enerji verimliliği programının uygulanması, enerji maliyetlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi, enerji verimliliği konusunda bir bilinç oluşturulması ile uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması zorunluluk arz etmiştir.

Binalarda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi; enerjiyi verimli kullanan bina teknikleri ve enerji tasarrufu sağlayan tasarımlarla, her türlü (sıcak, soğuk hava için) ısı yalıtımı sağlayacak önlemlerin planlama aşamasında alınmasıyla sağlanabilir.

Binalarda sürdürülebilirlik önemli bir konu olup Türkiye için yenidir. Ülkemizde bu tip binalardan bahsedilince çoğunlukla enerji tasarrufu akla gelmektedir. Aslında atık suyun ve yağmur suyunun değerlendirilmesi, evsel katı atığın değerlendirilmesi de dikkate alınmalıdır.

Şehirlerin ve yeni yerleşim yerlerinin gerek planlama sürecinde gerekse yaşam alanlarının düzenlenmesinde; yeraltı sıcak su kaynakları ile diğer yenilenebilir enerji kaynaklarından azami yararlanmayı sağlayacak uygulamaların yanı sıra bina tasarımlarında yöresel mimari unsurların, günümüz koşullarına uyarlanarak kullanılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca yapılmakta olan Kırsal Konut Uygulamaları olarak, Karadeniz Yöresel Mimari örnekleri üzerindeki çalışmalar sürmektedir. Bu mimari örnekleri, günümüz ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak oluşturulmakta ve "örnek köy" uygulamalarında kullanılmak üzere düzenlenmektedir.

Şehirleşme ve şehirlerdeki turizm yatırımları düşünülürken, bölgesel, bütünlükçü havza ölçeğinde planlama yapılması önemlidir. Birbirini tamamlamayan, kentsel estetiği yok sayan bir planlama anlayışı ve uygulamasının sürdürülebilirliğinden söz edilemez. Bugünün dünyasında turizm yatırımları, turizm anlayışının değişmesi ile birlikte farklı bir içerik kazanmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte, iletişim olanaklarının artması, sosyal medyanın daha fazla kullanılması, çevre ve doğaya duyarlı insan profiline giderek etkili baskı unsurları haline gelmesi, turizm yatırımlarında çevreye duyarlı planlamayı da zorunlu kılmaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri bize, bacasız sanayi olarak adlandırılan turizmin yatırım planlamasında da sürdürülebilirliğin mutlaka dikkate alınmasının gerekliliğini işaret etmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı yanında alternatif turizm modellerinin ülkemiz için geliştirilmesi, turizm çeşitliliğinin sağlanması ve bu konuda çevreci bakış açısıyla yapılacak yatırımlarda sürdürülebilirliği ve havza bütünlüğünü sağlayacak planlamanın mevzuata da yansıtılması gerekmektedir.

Sürdürülebilir şehir için sürdürülebilir binaların sağlanabilmesi amacıyla farklı bir uygulama örneği olarak, "Sürdürülebilir Bina Konseyleri"nin oluşturulması sağlanabilir. Almanya ve İngiltere'de bu konseyler gönüllülük esasını temelinde kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri olarak hizmet sunmaktadırlar. Çalışma prensipleri; akademik, sertifikasyon ve yol gösterme olarak 3 alanda hizmet vermektedirler. Ayrıca gelişmiş Batı ülkelerinde enerjiyi verimli kullanan sürdürülebilir bina onarımlarına devlet bankaları düşük faizli kredi vererek teşvik etmektedir. Bu değişmez hükümet politikalarıdır. Bu alanda birkaç organizasyon Türkiye'de de mevcuttur. Türkiye tarafında da bu tür teşviklerin oluşturulması, var olanların ise artırılması önemlidir.

Sağlıklı, yaşanabilir, sürdürülebilir şehirler ve çevre, ancak bu konuda fikri olan bireylerin katılımıyla sağlanabilir. Bu bağlamda en önemli konu eğitimidir. Gerek teknik personelin gerekse halkın eğitimini sağlayacak programlar olmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı açısından, sürdürülebilir çevre ve şehirleşme ile birlikte sürdürülebilir turizm politikalarının da eşgüdümlü bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ülkemiz kıyı turizminin yanı sıra, alternatif turizm açısından da eşsiz imkânlarla sahip olmasına rağmen, bu potansiyel gerçek anlamda kullanılmamaktadır. Doğal denge ve biyolojik çeşitlilik gözetilmeden yapılan turizm yatırımları, Akdeniz ve Ege kıyı kesiminde aşırı yığılma, kıyı gerisi ve çevresi alanlarda ise çarpık kentleşme ve yapılaşma, altyapı yetersizliği ve çevre sorunlarını ortaya çıkarırken, bunun sonucu olarak doğal alanlara ve biyolojik çeşitliliğe zarar vermekte ve Bölge’de yaşayan insanların doğal kaynaklarının yok olmasına neden olmaktadır.

Stratejik Vizyon hedefine yönelik sürdürülebilir kalkınma açısından hayati önem taşıyan sürdürülebilir şehirleşme ve çevre için, şimdiki kuşakların ihtiyacını karşılarken, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkânlarını tehlikeye atacak, sürdürülemez üretim ve tüketim biçimleri azaltılmalı veya ortadan kaldırılmalıdır. Öncelikle ekonomik refah ve sağlıklı bir çevre dâhil olmak üzere, sürdürülebilir kalkınmanın bütün boyutlarının birlikte ele alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çerçevede; sürdürülebilir kalkınma kavramının yeniden değerlendirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, enerji kullanımında tasarruf sağlanması, nüfus artışı ve yoğunlaşmasını önleyecek politikalar üretilmesi, biyolojik çeşitlilik ile ekosistemin korunması ve doğal kaynakların verimli kullanılması gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramının çevreye dayalı bir yaklaşım olduğu gerçeği kabul edilerek, ulusal stratejiler, hedefler ve uygulamalar bu gerçekten hareketle biçimlendirilmelidir. Şehirleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunların çözülebilmesi için; Türkiye’nin gelecek vizyonu ve hedefi olan Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi’nin uygulanması bakımından hayati önem taşıyan ve özel önlemler içeren entegre şehirleşme politikaları üretilmelidir.

Sürdürülebilir şehirleşme yaklaşımı; şehirlerin geleceğine ilişkin kararların yerel koşullar, ihtiyaçlar ve yerinden yönetim boyutunun dikkate alınmasını öngörmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili zor seçimler yapabilmek; geniş ölçekli desteğe, bilgilendirilmiş halk, sivil toplum örgütleri, bilim toplumu ve sanayi kuruluşlarının varlığına bağlıdır. Yerel aktörlerin sürece katılması, kararların benimsenmesini sağlamakta, süreci şeffaflandırmakta ve kararların uygulanabilmelerini de kolaylaştırmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma anlayışının uygulanabilmesinde; her düzeydeki yönetim kademesinin şehirlerin geleceğinden sorumlu olduğu anlayışından hareketle, toplumsal açıdan kilit aktörler olan ve merkezi yönetim birimleri dışında yer alan yerel yönetimler, kalkınma ajansları, hükümet dışı

kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör temsilcileri, parlamenterler, akademisyenler ve sendikalar ağırlıklı olarak yer almalı, önemli roller üstlenmeli ve bu sürece aktif şekilde katılmalıdırlar.

Gelişmemiş kırsal bölgelerin Ülke'nin ekonomisiyle bütünleşmesi için merkezi yönetimin taşra birimlerinin güçlendirilmesine, kentsel gelişme sürecinde yer alan bütün aktörlerin kentlerin sınırlarını aşan bütüncül stratejilerine ve eşgüdümüne gereksinim duyulmaktadır.

Deprem Şurası 2004 yılındaki komisyon raporlarında; ülkemizde inşaat yapımını üstlenen kişilerin hiçbir ön şart aranmaksızın bu faaliyete girişebilmeleri, yapı kalitesizliğinin başlıca sebeplerinden biri olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda, yapı müteahhitlerinin standartlarının belirlenmesi ile sertifikasyonu ve inşaat sektöründe hizmet verenlerin sağlıklı bir envanterinin tutulması öngörülmüştür. Ayrıca, Ülkemiz müteahhitlik faaliyetlerinin "mesleki yeterliliklerinin belirlenmesi, standartların oluşturulması, sertifikasyonu ve uluslararası düzeyde denkliğinin sağlanması" gibi yeni bir yapılanmaya acilen ihtiyaç duyduğunun tespiti ortaya konmuştur.

Turizm yatırımları da dâhil olmak üzere her türlü yatırım için daha kısa sürede yapılaşma sürecinin sağlanması, bu yöndeki engellerin aşılması hedeflenerek bu yöndeki iyileştirmeler için mevzuat çalışmaları tamamlanmalıdır.

Öte yandan, yapıda özürünün kullandığı ortak yerler ile bağımsız bölümlerinde özürülülerin ulaşımı ve kullanımına uygun olmayan yapıların uygun şekle getirilmesine yönelik 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 42. maddesine dayanılarak hazırlanan ve hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, İçişleri Bakanı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yürüttüğü Yönetmelik çıkarılmıştır. Belediyelerin ve il özel idarelerinin teknik personeline yönelik eğitimlerde "özürülüler için ulaşılabilirlik" konusunda bilinçlendirme ve bilgilendirme eğitimleri halen sürmektedir (özürülüler konusu önemli olup yerleşim bölgelerinin planlanmasında ilk sıralarda yer almalıdır).

Ülkemizde yaşanabilir çevre ve marka şehirler kurulurken yapı malzemelerinin doğru yerde kullanımı sağlanmalıdır. Bu hususta yapı malzemesinin üreticisinden, yapı mimari tasarımcısına, mimari tasarımcısından uygulayıcısına, bu süreçlerde yer ve görev alan kontrol teşkilatlarında tüm tarafların koordineli çalışması gerekmektedir. Bütün bu sürecin iyi kontrol edilmesi gerekir. Yapıların kullanım ömürlerinin uzun olmasının ve malzemelerin üretiminde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının ön planda tutulmasının hedeflenmesi de kaçınılmazdır.

Ayrıca piyasada mevzuata uygun malzeme kullanımının sağlanması için mevzuat alt yapı çalışmalarına devam edilecektir. Bütün bu çalışmalar yapılırken kamu ve özel sektör kaynaklarının verimli kullanımına geniş imtina gösterilmesi gerekmektedir.

Şehirler kurulurken yöresel yapı malzemelerinin kullanımının yaygınlaştırılması için tarafların bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Bu konunun maliyet boyutu bilhassa önemle dikkate alınmalıdır. Kentsel dönüşüm sürecinde yapı atıklarının çevre kirliliğine sebebiyet vermemesi için geri dönüşümünün sağlanması hususunda gerekli çalışmalara da önem verilmelidir.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda, insan sağlığı ve doğal dengeyi koruyarak ekonomik kalkınmaya imkân verecek, doğal kaynakların yönetimini sağlayacak, gelecek kuşaklara daha sağlıklı bir doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakacak çevre politikalarının ekonomik ve sosyal politikalarla entegrasyonu sağlanmalı, çevre sorunlarının çözümü için uygulanan politikalar ve alınan kararların, AB normları ve uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesi çalışmaları da tamamlanmalıdır.

Kentsel çevrenin kalitesini bozan evsel ve endüstriyel atıklar bertaraf edilmeli, kıyıları, hayvan yerleşmeleri, ormanlar, su kaynakları ve biyolojik çeşitlilik korunmalı, toprak, hava ve deniz kirliliği önlenmeli, katı atıkların geri kazanımına yönelik yeni teknolojiler işletmeye alınmalıdır.

Ülkemizin zengin doğal, kültürel, tarihî ve coğrafi değerlerinden koruma ve kullanma dengesi içinde yararlanılmalıdır. Turizm alternatifleri geliştirilerek ülkemizin turizmden alacağı payın artırılması için, turizm kaynakları makro ölçekte planlanmalı, dağınık bir şekilde bulunan

alternatif turizm bölgelerinin birbirleriyle entegrasyonu sağlanmalı, "Turizm Gelişim Bölgeleri", "Turizm Koridorları", "Turizm Kentleri" ve "Eko Turizm Bölgeleri" oluşturularak turizm potansiyeli bulunan bütün bölgelerin diğer alternatif turizm türleri ile cazibesi artırılmalıdır.

Özellikle kıyı illerimizde deniz turizmi sosyoekonomik açıdan son derece önemli bir faaliyettir. Bu faaliyetin devam ettirilebilmesi için deniz ve kıyılarımızın temiz tutulması gerekmektedir. Turizm bölgelerindeki çevresel altyapılara destek verdiği bilinen Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ortak hedefleri için finans kaynaklarının eşgüdüm ve koordinasyon içerisinde kanalizasyonu yoluyla daha akılcı ve etkin yatırımların yapılması sağlanabilir.

Ortak tanıtım ve tutundurma politikasının belirlenmesi faydalı olacaktır. Çevre-şehir-turizm ortak konseptini yansıtabilecek şekilde tanıtım kampanyaları, broşürler, tanıtım kitap ve kitapçıkları oluşturulabilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygulanan çevreci otellere verilen "Yeşil Anahtar" gibi uygulamaların ortak bir şekilde ve konseptte geliştirilmesi faydalı olacaktır. Yeşil anahtar çevrenin

korunması yönündeki girişimleri ödüllendirmeyi amaçlayan bir eko-etiket olduğu için önemlidir. İşletmelerin çevreye olumsuz etkilerini azaltmak açısından dikkate değerdir.

Bugün geldiğimiz noktada turizmde rekabetin; deniz turizmi ile korunan alanlar (dağ, orman, kıy, ova ve vadi) arasında olacağı görülmektedir. Kırsal kalkınmada; bir kırsal hayat markası olarak "Korunan Alan Turizmi"nin teşvik edilmesi, Deniz ve kıyı turizmine en ciddi alternatif olarak önerilebilir. Böylece, korunan alanlarda kırsal turizm, insanlara farklı turizm tercihleri sunmakla birlikte doğa bilincinin geliştirilmesine de ciddi katkı sağlayacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın korunan alanların yönetiminde çok yönlü işbirliği yapması önem arz etmektedir.

Korunan alanlar, ulusal ve uluslararası önemi olan doğal, tarihî ve kültürel değerlere sahip alanlardır. Farklı özelliklere sahip olan alanlar; turizm, yerleşme, sanayi, tarım gibi sektörlerin baskısı altında tutulmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; koruma alanlarında biyolojik çeşitliliği korumayı, doğal, tarihî ve kültürel değerleri gelecek nesillere aktarmayı ve yerel sosyoekonomik yapıyı sürdürülebilirlik anlayışı ile planlayarak yönetmeyi amaçlamaktadır. Kırsal kalkınma ile ekoturizmin entegre edilmesi (aile pansiyonculuğu, hobi tarımcılığı, güneş enerjisi kullanımı, kuş gözlemciliği vs.), kırsal alanlarda ekolojik turizm ve sağlık turizmi kapsamında ekonomik katma değer üretilmesinin yollarının araştırılması, korunan alanlar arasında paralel, yaygın fakat küçük ölçekli turizm koridorlarının geliştirilmesi, kentlerde yaşayan insanlara kıyı turizminin üzerinde bir çeşitlendirme sunularak ruh ve beden sağlığı kazandırılması, böylece ülke ekonomisinde işgücü veriminin artırılması, biyo-çeşitliliğin korunmasına katkı sağlanması, ayrıca kentlerin de biyo-çeşitliliği korumaya kentsel ekosistem, yeşil altyapı alanları ve koridorlarıyla katkıda bulunması son derece önemli konular arasındadır.

Stratejik Vizyon hedefi olan sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, bir çerçeve stratejidir. Bu strateji ile sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılabilecektir. **Türkiye'nin Turizm, Çevre ve Şehirleşme Vizyonu;** zengin doğal, tarihî, kültürel ve insan kaynaklarını koruyan, sürdürülebilir kılan, yenilik ve teknoloji ile bütünleştiren, rekabet gücüne sahip, bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltan, yaşam kalitesi yükselen bir ülke olabilmektir.

Yaşanabilir çevre ve marka şehirler temelinde turizmin inşa edeceği kapasite ve verimlilik artışı ile çok boyutlu kazanımların maksimize edilmesi temel referanstır.

GELECEK VİZYONU

Doğal kaynakların korunması (Jeolojik, jeomorfolojik yapı ile biyolojik çeşitliliğin muhafaza edilmesi),

Su rejiminin muhafaza edilmesi,

Doğa koruma sevgisinin oluşturulması, insanların ruh ve beden sağlığının geliştirilmesi,

Ekosistemin bozulmadan turizm amaçlı kullanılması ve yöre insanına gelir getirici faaliyetler sağlanması,

Hayat kalitesi yüksek şehirler ve sürdürülebilir çevreyi temin etmek üzere; planlama, yapım, dönüşüm ve çevre yönetimine ilişkin iş ve işlemlerin düzenleyici, denetleyici, katılımcı ve çözüm odaklı bir yaklaşımla “sürdürülebilirlik” anlayışı içinde yapılması,

Türkiye'nin kısa vadede, sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek istihdamın artırılması ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması,

Turizmde ucuz ürün yerine; ülke, bölge, nokta bazlı marka turizm bölgeleri oluşturulup rekabetin artırılması,

Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi ile sezonun bütün bir yıla yayılıp yurtiçi ve yurtdışındaki pazarlarda etkin olarak tanıtılması,

Yöreye özgü farklı turizm türlerinin birbirlerine entegrasyonunu sağlayarak farklı sektörel kullanımlarla (sağlık ve termal doğa turizmi gibi) turizm odaklı turizm kentlerinin oluşturulması,

Yöresel mimari değerlerin korunarak sıra dışı konaklama ünitelerinin hizmete sunulması ve desteklenmesi,

Hedef kitleye yönelik ürünlerin ön plana çıkarılması ile teknolojik gelişmelerden yararlanılarak (uluslararası işbirliğini güçlendirerek) uluslararası turizm pazarında halen 10. sırada olan ülkemizin, turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk 5 ülke arasında yer almasının sağlanması ve uluslararası bir marka haline getirilmesi,

Şehir ölçeğinde hazırlanan her türlü plan sürecinde (gelişim planı, imar planı vb.) mevcut hava kirlilik düzeyinde kaynakların katkı payı ve kirlilik alansal dağılımı haritalarının dikkate alınması, hava kirliliğinin etkileri ve düzeyi hakkında halk sağlığının korunması ve kamuoyunu bilinçlendirilmesi için 5 günlük hava kirliliği tahminlerinin yapılması,

Artan nüfusa ve gelişen sanayiye paralel olarak, planlı, sağlıklı ve yüksek yaşam kalitesi sunan, çağdaş standartlara uygun altyapılarla kurulmuş ve sürdürülebilir kentlerin oluşturulması,

İnşaat ve altyapı sektöründe kazanılan tecrübe ile uluslararası platformlarda rekabete girilmesi,

Vatandaşlarının tümüne temel eğitim, sağlık ve sosyal hizmetleri sağlayan bir sisteme sahip, refah düzeyi yüksek, sağlıklı bir çevrede yaşayan, doğal kaynaklarını sürdürülebilir yüksek teknolojiyle kullanabilen, temiz içme ve kullanma suyuna ulaşabilen, nüfus artış hızını kontrol edebilen, uluslararası hukuk ile uyumlu hale gelmiş, yönetimin her aşamasında yurttaşlarının aktif katılımını sağlamış, yasal çevre yönetim araçlarını akılcı biçimde düzenleyip uygulayan, ilham kaynağı bir ülke konumuna ulaşılması.

TÜRKİYE 2053 PROJESİ “STRATEJİK LOKOMOTİF SEKTÖRLER”

EYLEM / ÇALIŞMA PLANI (TASLAK)

Bilimsel Katılımlı Atölye Çalıştayı

Sektörel Kongre (Ulusal ve Uluslararası)

Marka Şehirler Zirvesi

Akil Kişiler Kurulu Toplantıları

Marka Şehir Toplantıları (Sektörel Konsept – Valilerin Liderliğinde)

Sektörel Toplantılar (Bölgesel)

Ankara Toplantıları (Sektörel - Başkent Bürokrasisi)

TV Programları Medya Konferansları

Karar Alıcı Organlara Briefing Toplantıları

Sektörel - Bölgesel Araştırma Alt Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Sektörel Raporun Yayımlanması

Diğer Akademik Çalışmalar (Kitap, Makale, Tez vb.)

Ana Belgenin Sürekli Güncellenerek Yayımlanması

Taslak belgenin geliştirilmesi için görüş ve önerilerinizi tavsiye@turkiye2053.org adresine iletebilirsiniz.